

Šrí Aurobindo Ghóš: Rané obdobie a duchovné zážitky

Zdroj: <https://aurobindo.sk/>

Obsah

Detstvo a mladosť v Anglicku.....	2
Počiatky duchovného hľadania.....	8
Vo víre politiky.....	15

Detstvo a mladosť v Anglicku

Šrí Aurobindo Ghóš pochádza z bengálskych rodičov. Jeho otec, Krišna Dhun Ghóš, bol povolaním lekár a študijný pobyt v Anglicku (1869-71) ho zmenil na presvedčeného anglofila, darwinistu a ateistu. Čoskoro po návrate odchádza na sever Bengálska do Rángpuru, kde je zodpovedný za zdravie dvoch miliónov obyvateľov oblasti. Prejaví mimoriadne schopnosti a britskí predstavitelia ho v roku 1876 nominujú za člena mestskej rady, a o rok neskôr, ako prvého Bengáľčana, za jej podpredsedu.

Dr. Ghóš je natoľko zanietým obdivovateľom britskej kultúry, že vo svojej domácnosti zakáže používať bengáľčinu. Aurobindo a jeho starší bratia Benoj a Manmohan tak od malička rozprávajú, myslia i snívajú po anglicky. Aby ešte viac vybrúsil ich jazykové schopnosti, v roku 1877 ich posielajú do internátnej školy pre deti britských úradníkov v Dárdžilingu. Dr. Ghóš verí, že jeho deti sú predurčené na veľké veci, a cieľavedome ich smeruje k najvyššej méte, o ktorú sa vtedy Indovia mohli uchádzať, k Indickej civilnej službe (ICS).

Zhruba tisíc úradníkov ICS zabezpečuje chod britskej Indie; oblastný funkcionár ICS je nespochybniteľným a autokratickým vládcom svojho regiónu. Obrovské platy (ICS je najlepšie platenou štátnou službou na svete) držia na uzde korupciu, ktorá bola za čias Východoindickej spoločnosti, predchodkyne ICS, priam legendárna. Mimoriadne náročné vstupné skúšky zaručujú istú mieru inteligencie. Druhým, neverejným dôvodom náročnosti skúšok bola snaha udržať ICS obsadenú čo najviac Angličanmi. Teoreticky sa o miesto v ICS mohol uchádzať každý, no šancu prejsť skúškou mal, len keď perfektne ovládal učivo britských škôl. Dr. Ghóš si je problému vedomý, a pozná i riešenie: synovia musia získať vzdelanie v Británii. Cez britských priateľov im vybavuje pobyt v Anglicku a v roku 1879 ich zveruje do opatery protestantského pastora Williama Drewetta v Manchestri. Želá si, aby dostali čisto európsku výchovu, a žiada pastora, aby im nedovolil stýkať sa s inými Indami, ani sa dostať pod indický vplyv. Pastor splní toto želanie do písmena, a chlapi vyrastajú v absolútnej nevedomosti o Indii, jej obyvateľoch, kultúre i náboženstve.

Rodina dr. Ghóša v Londýne v roku 1879 - hlavným cieľom návštevy je zveriť troch starších chlapcov do opatery pastora Drewetta. Aurobindo sedí vedľa matky.

Ak prvý študijný pobyt v Anglicku zmenil Dr. Ghóša na poangličteného Bengálcu, potom z jeho synov už vyrastajú Angličania. Hneď pri príchode rozprávajú slušnou angličtinou, no to sa v Manchestri považuje za samozrejmosť. Jazyk, ktorý musia zvládnuť, je latinčina. Drewett ich doma dva roky učí základom, a potom zapisuje dvoch starších, Benoja a Manmohana, do blízkej Manchester Grammar School. Manmohan ihneď preukáže nadanie a zaradí sa medzi najlepších v triede, no Benoj v škole vydrží iba dva roky. Aurobindo, vtedy osemročný, študuje doma pod vedením pastora a jeho manželky. Pastor ho učí latinčinu a históriu, jeho žena francúzštinu, zemepis a aritmetiku. Angličtinu ho nebolo treba učiť - zdokonaľuje si ju ako rodený Angličan každodennou konverzáciou a čítaním. Mimoriadne ho priťahuje anglická poézia - jeho obľúbený básnik Shelley, a zvlášť jeho epická skladba *The Revolt of Islam*. Báseň

rozpráva príbeh milencov Laóna a Cynthie, vedúcich boj za oslobodenie svojej vlasti. Dej je zasadený do prostredia mýtického Východu, no modelovaný podľa francúzskej revolúcie. Aurobindo číta báseň znova a znova. Má iba jedenásť rokov, keď sa rozhodne zasvätiť svoj život podobnému zápasu. Podľa spomienok z neskoršieho obdobia, už vtedy nadobudol silný dojem, že nadechádza doba veľkých zmien a že je mu súdené sa na nich podieľať. Netrvalo dlho, a nejasný pocit vykryštalizoval do idey oslobodiť spod cudzej nadvlády svoju vzdialenú vlasť.

V roku 1884 pastor Drewett emigruje do Austrálie a necháva chlapcov v opatere svojej matky. Tí sa s ňou sťahujú z Manchesteru do Londýna, kde sú Manmohan s Aurobindom na jeseň 1884 prijatí do školy sv. Pavla. Absolventi tejto školy tradične patria k najúspešnejším uchádzačom o štipendiá univerzít v Oxforde a Cambridge. Aby si túto pozíciu udržala, škola sv. Pavla ponúka mladým talentom štipendiá, a dvanásťročný Aurobindo získa v septembri 1884 jedno z nich. Riaditeľ školy, Frederick Walker, rozpozna Aurobindovo nadanie, niekoľko mesiacov ho doučuje základy gréčtiny, a potom mu umožní preskočiť dva ročníky. Aurobindo sa ocitá v jednej triede so starším Manmohanom, ktorého výsledkami čoskoro predbehne. Ako trinásťročný už číta Vergília a Cicera v latinčine, Euripida a Xenofóna v gréčtine. Okrem toho sa učí Nový Zákon v gréčtine, anglikánsku vierouku a cirkevnú históriu, francúzštinu a diela Shakespeara. Netradične na žiaka humanitného zamerania, študuje aj matematiku.

Navonok nič nenasvedčuje, že z neho raz vyrastie radikálny revolučný líder. Povahou utiahnutý a samotár, útlej postavy, fyzicky slabý a nešikovný, o dva roky mladší než zvyšok triedy, a navyše (podľa vlastných slov) aj veľký zbabelec a klamár. Keď bude o dvadsať rokov neskôr stáť pred súdom za "vzburu proti kráľovi" (vtedajší ekvivalent velezrady), jeho bývalí spolužiaci tomu nedokážu veriť. Jeden z nich si dokonca dá tú námahu a písomne upovedomí vládu, že ak sa niektorý z bratov Ghóšových zaplietol do niečoho revolučného, môže to byť iba starší Manmohan.

Rovnako nič nenasvedčuje, že neskôr v Aurobindovom živote preváži duchovnosť. V tejto chvíli nejaví žiadne náboženské sklony, skôr naopak. Keď ich otec pred rokmi zveril do opatery pastora Drewetta, vo veci náboženstva ho požiadal, aby nechal chlapcov samých sa rozhodnúť. Pastor tento sľub dodržal, a svoje presvedčenie chlapcom nevnucoval, hoci v jeho domácnosti iste spontánne absorbovali veľa z atmosféry vtedajšieho protestantizmu. Biblia bola poruke, a Aurobindo ju podľa vlastných slov istý čas intenzívne čítal. Keď však o týchto veciach začal samostatne premýšľať, určité prvky protestantskej doktríny ho vyslovene odpuzovali - napríklad náuka o večnom zatratení - a celkovo mu

kresťanstvo v anglikánskej verzii pripadalo nevýslovne nudné, suchopárne a mŕtve. Jeho negatívny postoj sa ešte prehĺbil, keď sa v histórii dočítal o "ohyzdnej jazve perzekúcie, ktorá znetvorila stredoveké kresťanstvo" a "úzkoprsosti a netolerantnosti i jeho novodobejších prúdov". Aurobindo sa istý čas považuje za ateistu, neskôr za agnostika. Po odchode pastora Drewetta do Austrálie sú bratia Ghóšovi vystavení rastúcemu evanjelizačnému tlaku zo strany pastorovej matky, ktorá sa z vlastnej iniciatívy rozhodla "zachrániť duše mladých pohanov". Napätie rastie, až jedného dňa po povinnom čítaní z Biblie Manmohan utrúsi mimoriadne uštipačnú (a nespravodlivú) poznámku o Mojžišovi. Rozzúrená pani Drewettová vyhlási, že s ateistami pod jednou strechou žiť nebude, a tresne za sebou dvermi. Aurobindo spomína: "Všetkým sa nám uľavilo, a bol som zato staršiemu bratovi nesmierne vďačný." Zostanú bývať v dome sami až do roku 1887, keď sú nútení nájsť si dačo lacnejšie.

Ako žiak na škole sv. Pavla v Londýne.

V tejto chvíli už je jasné, že Aurobindo jediný má šancu naplniť otcov sen o ICS. Manmohan ho hodil cez palubu a chystá sa v Oxforde preraziť ako spisovateľ; Benoj nemôže na ICS ani len pomýšľať. Aurobindove šance sú výborné, no trápí ho nedostatok peňazí. Úspešní kandidáti musia stráviť dva roky na anglickej univerzite, a to si Aurobindo môže dovoliť len v prípade, ak vyhrá dvojitého jackpota - vstup do ICS a k tomu univerzitné štipendium. V decembri 1889 úspešne získa štipendium na King's College v Cambridge - na prvom mieste spomedzi všetkých uchádzačov. Skúšajúci, známy akademik Oscar Browning, považuje Aurobindov výkon za najlepší, aký kedy videl. O pol roka, v júni 1890, prejde aj skúškou do ICS, a v októbri sa sťahuje z Londýna do Cambridge.

Ako študent na univerzite v Cambridge.

Získané štipendium ho zaväzuje k plnému dennému štúdiu klasického humanitného zamerania (gréčtina, latinčina, literatúra...) a k účasti na bakalárskej skúške známej v Cambridge pod názvom Tripos. K tomu pristupuje intenzívny študijný program ICS zameraný na Indiu a pokrývajúci právo (všeobecné právo, zákon o dokazovaní, hinduistický zákonník, moslimský zákonník, občiansky a trestný zákon britskej Indie), dva indické jazyky (sanskrit a bengálčinu), indickú geografiu a históriu (podanú, pochopiteľne, z britského pohľadu) a politickú ekonomiu (prednáša ju J. N. Keynes, otec svetoznáameho Johna Maynarda; obsah tvoria diela Adama Smitha, Milla a Ricarda). Každý z týchto programov by stačil na plné denné štúdium, no podmienky štipendia nútia Aurobinda absolvovať oba súčasne. Predpisy ICS ho zasa nútia zvládnuť ich za dva roky namiesto obvyklých troch. Napriek tomu prežije v Cambridge dva šťastné roky a akademické požiadavky oboch programov splní. Členom ICS sa však nestane, pretože zámerne nezloží záverečnú skúšku z jazdy na koni. Podľa Aurobindových slov dôvodom bola nechúť k úradníckej kariére, ktorú ICS predstavovala, a zámerná neúčast' na skúške z jazdenia mu umožnila vyklízuť z ICS bez otvoreného konfliktu s otcom a rodinou. Priatelia Aurobindovho otca sa pokúsili rozhodnutie o vylúčení zvrátiť, ale na Aurobindovu veľkú úľavu neuspeli. Podarilo sa im však zariadiť stretnutie s barodským maharadžom, ktorý bol práve v Londýne, a tak sa Aurobindo vracia do Indie v jeho službách.

Maharadža si všimne jeho talent, a čoskoro mu Aurobindo píše prejavy, štylizuje korešpondenciu (zvlášť diplomatickú) a na niekoľkých cestách po Indii ho sprevádza ako osobný tajomník. Po istom váhaní maharadža súhlasí i s tým, aby na čiastočný, a neskôr na plný úväzok prednášal na barodskej fakulte. Jeho prednášky boli nesmierne populárne, dokonca na ne vlakom jazdili študenti ostatných fakúlt z iných miest. Koncom roka 1904 sa stáva úradujúcim dekanom fakulty a sporadicky zaskakuje aj za neprítomného barodského ministra školstva. Vo voľnom čase sa ďalej vzdeláva, zdokonaľuje si znalosť sanskritu a učí sa nové jazyky. Teraz ich už ovláda prinajmenej dvanásť: angličtinu, francúzštinu a bengálčinu (čítať, písať, rozprávať); latinčinu, gréčtinu a sanskrit (čítať a písať); gudžarátštinu, maráthí a hindštinu (čítať a rozprávať) a taliančinu, nemčinu a španielčinu (čítať).

Počiatky duchovného hľadania

Ku koncu univerzitných štúdií v Cambridge, keď sa blížila chvíľa návratu do Indie, Aurobindo sa začal viac zaoberať svojou vzdialenou domovinou. V jednom z univerzitných kurzov ICS sa dočítal o "šiestich indických filozofiách". Zaujala ho védánta - najmä jej koncept *átman*, nášho vyššieho 'Ja', jednotného s transcendentným Duchom, *brahman*. V snahe dozvedieť sa viac, obracia sa k textom, na ktorých je védánta založená - k upanišádám. Ich archaický jazyk bol však pre jeho čerstvý univerzitný sanskrit príliš veľkým sústom, a tak sa uchýľuje k anglickým prekladom F. Maxa Müllera. V jeho podaní Iša upanišády narazí na klasický popis vyššieho 'Ja' (angl. *Self*):

Hýbe sa, a zároveň stojí, je ďaleko, a pritom blízko. Je vo všetkom, a súčasne mimo všetkého. Komu sú všetky bytosti ponorené v tomto 'Ja', a to isté 'Ja' vnorené do každej bytosti, nikdy sa od neho neodlúči. Keď sa zraku múdreho všetky veci premenia na toto 'Ja', čo by mu ešte mohlo ublížiť - čo môže spôsobiť bolesť tomu, kto nahliadol a pochopil túto jednotu?

V predhovore k prekladu Müller vysvetľuje koncept *átman* takto: "Nad egom, *aham*, so všetkými jeho dočasnými vymedzeniami - pohlavie, reč, krajina, vyznanie a pod. - staroindickí mudrci oddávna pociťovali prítomnosť iného 'ja' (*self*, *átman*), nedotknutého týmito podružnými okolnosťami." Toto vyššie 'Ja' (*Self*) je "bezprostrednou javovou modifikáciou iba Najvyššieho 'Ja'", je teda odvodené priamo z Božského, z Absolútna. Obdivovateľ Platóna, i keď agnostik, nemohol byť priťahovaný touto ideou. Čo však Aurobinda zaujalo ešte viac, bolo naliehanie védánty, že Absolútno nemožno získať aktom poznania, ale len aktom bytia. Ako pred tritisíc rokmi mudrc Uddalaka vysvetlil svojmu synovi:

Neuchopiteľná esencia a podstata [všetkého] - v nej všetko jestvujúce nachádza svoje 'Ja'. Existuje. Je pravá. A ty, Švetakétu, aj ty si 'To'.

Neprekvapuje, že podobné pasáže hlboko zapôsobili na študenta, ktorý pred pár mesiacmi napísal - vo filozofickom dialógu modelovanom podľa Platóna - že cieľom jedinca je "životom dokonalej krásy dosiahnuť duševný mier, ktorý presahuje všetko chápanie". No prvé stretnutie s upanišádami znamenalo pre Aurobinda viac, než len podnet na zamyslenie. Ako po rokoch uviedol, zažil vtedy mentálnu (nie duchovnú) realizáciu vyššieho 'Ja' - konkrétne a bezprostredné uvedomenie si reality reprezentovanej touto ideou. Ako sa v duchu

pohrával s ideou vyššieho 'Ja', odrazu mu blysko, že tu by mohol byť kľúč ku zmyslu ľudského života a sveta, a neobratne, no intenzívne sa pokúsil predstaviť si, čo by asi tak toto vyššie 'Ja' a átman mohli byť. Keď sa všetkými silami uprel na ich abstraktnú ideu, na okamih sa mu podarilo zažiť ich ako konkrétnu a živú realitu vedomia.

V Indii sa k štúdiu upanišád vracia - teraz už v originále. Zoznamuje sa aj s prácami hlavných komentátorov: Šankaru, Gaudapádu a spomedzi Európanov Paula Deussena a ďalších. No európski vedci ho nepresvedčili, ba zdalo sa mu, že aj Šankara často ignoruje priamočiary zmysel určitých pasáží. Aurobinda nezaujímalo, ako si upanišády vysvetľoval neskorší filozofizujúci hinduizmus; chce zistiť, čo upanišády znamenajú samy osebe, nie čo o nich tvrdia pozdejší komentátori. A až to odhalí, plánuje to sprístupniť európskemu obecnstvu "prekladmi niekoľkých jednoduchších a exoterickejších upanišád". Hoci k textom pristupoval svedomite a s rešpektom, nadaný mimoriadnymi schopnosťami a znalosťami, predsa len bol presvedčený, že pravý zmysel upanišád pochopí iba ten, kto podstúpi náročný a komplikovaný tréning jogy, na čo sa zatiaľ necítil byť pripravený. Príliš silne na neho doliehali vonkajšie povinnosti - voči rodine, no najmä voči Indii.

Napriek zdržanlivosti sa dostavia viaceré spontánne vnútorné zážitky, ktoré - ako dodatočne zistil - spadajú do oblasti jogy. Pár ich už má za sebou: keď v roku 1893 prvýkrát vkročil na indickú pôdu, jeho myseľ zaliel oceán duševného mieru, ktorý ho sprevádzal celé mesiace. O niečo neskôr v Barode, keď sa na ulici dostal do nebezpečnej situácie, z hĺbok jeho vedomia sa zrazu vynorila neznáma Bytosť a nebezpečenstvo odvrátila. V roku 1903 ide s barodským maharadžom na návštevu Kašmíru. Mestu Šrínagar dominuje obrovský kamenný monolit nazývaný Takht-i-Sulaiman (Šalamúnov trón). Na jeho vrchole stojí malý chrám, o ktorom sa traduje, že ho navštívil sám Šankara. Kráčajúc úzkym chodníkom popri strmom zráze neďaleko chrámu, Aurobindo akoby sa preboril do inej dimenzie:

Na tróne kráľa Šalamúna

drobný Šankarov chrám

čelí Nekonečnu v priepasti času

opustený a sám

len nahé Bezmenné, zvlčené zo sveta

nezrozená Pravda naveky zakliata
a črepy nádejí na hrotoch skál
reč Bytia Mlčanie - nečujne zrodí svet,
privodí bezhlasý skon
mĺkvy div Prírody uzavrie, vymaže
spomienky, dotyky, život i zhon

Citeľom poézie sa ospravedlňujeme - jedinou prioritou pri voľnom pretlmočení Aurobindovho sonetu Advaita¹ nám bola snaha sprostredkovať odlesk jeho nečakaného vnútorného zážitku.

Ako v predchádzajúcich prípadoch, i tu si Aurobindo dodatočne uvedomil, že šlo o mentálnu (nie duchovnú) realizáciu - mentálny zážitok "nekonečna zbaveného všetkých obsahov", čiže absolútna, brahman. K raným zážitkom sa vracia i v neskorších Listoch o joge:²

... hocičo môže byť prvým krokom na ceste k realizácii Božského. Filozofický popis átman je len mentálnou formulkou, nie je pravým poznaním ani zážitkom; napriek tomu si ho Božské z času na čas zvolí za prostriedok dotyku. Neviditeľná bariéra v ľudskej myslí sa zvláštne nalomí, čosi cez ňu preklzne, kdesi v hĺbke nastane zmena, a náhle nás zaplaví čosi nepostihnuteľné, plné pokoja a vyrovnanosti. Alebo človek stojí na kopci nad strmým zrázom a jeho myseľ cíti, že Prírodu preniká čosi všeobsiahle a nepomenovateľné, a zrazu príde vnútorný dotyk, zjavenie, záplava - myseľ sa pohrúži do oceánu ducha; nastala prvá predbežná invázia Nekonečna do ľudskej prirodzenosti. Alebo stojíš pred chrámom Kálí a čo vidíš? - na pohľad len sochu a peknú chrámovú architektúru, no za okamih už je tu podivná Prítomnosť a Sila; do očí ti zblízka hľadí záhadná Tvár - vnútorný zrak na okamih uzrel Matku Svetov. Podobné dotyky môžu prísť cez umenie, hudbu, poéziu - ako pre autora, tak aj pre toho, kto ich vie hlboko precítiť a zachytiť skryté významy, ktoré si autor možno ani neuvedomil. V tejto vesmírnej hre, lila, všetko môže byť oknom do skrytej Reality. No nemôžeme večne nazerať cez okná, raz si musíme zbalit' svojich

1 Advaita a ďalšie básne venované vnútorným zážitkom sú zahrnuté v Sri Aurobindo: Collected Poems (zväzok 2 súborného diela, voľne dostupného na stránke <https://www.sriurobindoashram.org/sriurobindo/writings.php>).

2 Sri Aurobindo: Letters on Yoga (zväzky 28–31 súborného diela).

sedem slivák a vydať sa na cestu tam, kde je Realita večne prítomná nezahalená...

Aurobindo pokračuje v štúdiu upanišád, a nedá sa ovplyvniť Šankarovými komentármi, hoci jeho zážitok z Kašmíru je v súlade s advaita védántou, ktorej je Šankara hlavným predstaviteľom. Jeden z dôvodov ilustrujeme na Iša Upanišáde. Jej krátky a hutný text v osemnástich veršoch charakterizuje hlavné princípy védánty. Iša pritiahla pozornosť celých generácií komentátorov, medzi inými i Šankaru. No keď ju Aurobindo analyzuje, dospieva k záveru, že viaceré jej dôležité myšlienky zostali nepovšimnuté a bagatelizované. Jej úvodné verše napríklad zjavne kladú dôraz na činnosť: "Konaj skutky vo svete a želaj si prežiť svojich sto rokov." Aurobindo akceptuje text tak, ako je napísaný. No komentátori filozofických škôl považujúcich svet za ilúziu, mája, odsúvajú bokom priamočiary zmysel textu - činnosť vo svete je im len dočasnou nutnosťou; hlavným a konečným cieľom života je mukti, únik a vyslobodenie cez asketické zrieknutie sa sveta. Keď sa Aurobindo pred rokmi prvýkrát pohrúžil do upanišád, akceptoval vtedy rozšírený názor, že upanišády považujú svet za iluzórny. Štúdium ho však presvedčilo, že to nie je ich pôvodný zámer. Súčasne dospieva k záveru, že pokusy o ich definitívnu intelektuálnu interpretáciu nemôžu uspieť. Upanišády sú duchovne inšpirovanou poéziou mimoriadnej rytmickej krásy, ktorá odolala ťarche troch tisícročí myslenia; žiadna konečná intelektuálna interpretácia jednoducho nie je možná. Môžeme ich "násilím vtessať do neprirodzenej symetrie [intelektuálneho] systému, no vždy sa budú dať nájsť iné symetrie". Vhodnejšie je vnímať ich ako vnútorne previazanú sériu intuitívnych vhľadov do podstaty života a sveta. Z tohto zorného uhla ich Aurobindo analyzuje vo všeobecnom úvode k filozofii upanišád z rokov 1904-6,³ ktorým vymedzuje svoje budúce filozofické teritórium: Jediná Realita verzus mnohorakosť sveta; evolúcia; dokonalosť. Rozoberajúc doktrínu máje, píše, že pôvodne neoznačovala ilúziu, ale "schopnosť a princíp javovej existencie". Iba takto chápaná mája podľa neho uspokojivo vysvetlí existenciu hmotného sveta, lebo žiadny iný pojem nedokáže obsiahnuť "nekompromisnú transcendentnú absolútnosť brahman a zároveň s ňou hmatateľnú, imperatívnu existenciu viditeľného vesmíru".

*
* *
*

3 Sri Aurobindo: The Philosophy of the Upanishads (v 18. zväzku súborného diela)

Počiatkom augusta 1905 Aurobindo začína praktizovať jogu. Upanišády ho už dávnejšie presvedčili, že pravým cieľom ľudského života je zjednotenie ("joga") s absolútnom, no nehrnul sa do cvičenia, lebo si myslel, že by sa musel vzdať aktívneho života. V rokoch 1902 až 1905 videl a zažil veľa vecí, ktoré ho utvrdili v záujme o duchovnosť. Mocne na neho zapôsobili knihy bengálskeho mystika Rámakrišnu a jeho žiaka Vivékánandu. Aurobindo považoval Rámakrišnu za novodobého predstaviteľa duchovnej tradície siahajúcej koreňmi až k upanišádam i ďalej do minulosti. Súčasne sa zoznamuje s paralelnou tradíciou "paranormálnych" javov a schopností. Osobne sa stretol s človekom, ktorý vedel opakovane uhádnuť, na čo práve myslí. Keď jeho mladší brat Barin po návrate z hôr ochorel horúčkou a nepomáhali žiadne lieky, Aurobindo bol svedkom, ako ho potulný sanjásin zo dňa na deň vyliečil pohárom čistej vody, keď jej hladinu najprv za recitovania mantry rozťal nožom do kríža. Aurobindovi samému sa však nikdy nič zázračného nestalo. Najbližšie k tomu mal, keď v istých chvíľach vnímal obrazy a zvuky bez viditeľného hmotného zdroja a vysvetlenia. Keď to spomenul priateľovi, ten sebaisto vyhlásil, že to musia byť doznievajúce predchádzajúce vnemy. Aurobindo si vypočul jeho teóriu, a potom sa spýtal: "Môžu doznievajúce obrazy vytrvať pred očami dve minúty?" "Nie," znela odpoveď. "A môžu nadobudnúť tvary, aké sa nikde v mojom okolí, ba ani nikde na svete nevyskytujú?" "Nie," zopakoval priateľ. V tomto i ďalších prípadoch sa Aurobindo presvedčil, že "takzvané vedecké vysvetlenia zlyhávajú, len čo ich človek stiahne z výšin intelektuálnej teórie a postaví zoči-voči javom, o ktorých predstierajú, že ich vysvetľujú." Neskôr našiel popis zvukov i obrazov v upanišádach, čo ho povzbudilo do ďalšieho skúmania. V auguste 1905 tak po dlhom váhaní dospieva k záveru, že joga a boj za slobodu Indie sa nevyklučujú. Vidiac, aké mimoriadne energie a schopnosti joga prebúda, povedal si: "Prečo tú silu nevyužiť na oslobodenie Indie?" A začína s intenzívnym cvičením pránajámy, ktorej zásady mu vysvetlil jeden z priateľov. Ihneď pocítil účinky, hoci ich nemohol označiť za zvlášť "duchovné": zlepšilo sa mu zdravie, telo obklopila vibrujúca elektrická aura, znásobila sa jeho energia, fyzická i mentálna. Ak predtým mohol byť šťastný, keď zložil dvesto riadkov poézie za mesiac, teraz už rovnaké množstvo zloží na jedno posedenie. Zlepšila sa aj jeho pamäť: verše, ktoré sa mu vynárajú vo vedomí počas inej práce, jednoducho mentálne odsunie bokom a neskôr bez problémov spamäti prepíše na papier. I podivné obrazy "nie z tohoto sveta" sa vynárajú častejšie a intenzívnejšie.

Keď koncom augusta 1905 píše manželke Mrinaliní, okrem iného spomenie, že začal kráčať po ceste vytýčenej zakladateľmi hinduizmu a za menej než mesiac sa presvedčil, že "čo hinduizmus hlása, nie je výmysel. Jasne na sebe cítim príznaky, o ktorých naše písma hovoria." Tento list, napísaný v zlomovom bode životnej

dráhy, je jedným z najcennejších osobných dokladov, aké kedy napísal. Bol dôverný a súkromný, no keď Aurobinda v roku 1908 zatkla polícia, list zhabala a použila ako dôkazový materiál, čím sa stal "verejným vlastníctvom". *Najdrahšia Mrinaliní*, začína:

Myslím, že v tejto chvíli už chápeš, že muž, s ktorým je Tvoj osud zviazaný, je človekom nezvyklého druhu. Moje pole činnosti, zmysel života i názory sa zásadne rozchádzajú s predstavami väčšiny obyvateľov tejto krajiny. Líšim sa od nich takmer vo všetkom... Možno vieš, čo obyčajní ľudia hovoria o neobyčajných ambíciách, neobyčajných cieľoch, neobyčajných názoroch. Sú im bláznovstvom a šialenstvom, no keď takýto "šialenec" uspeje, potom ho ho už nenazývajú bláznom, ale veľkým géniom. Koľkí však za svojho života uspejú? Z tisíc ľudí je vari päť-šesť neobyčajných, a z nich hádam jeden uspeje. Čo sa mňa týka, nielen že úspech nie je na dohľad, ale ešte som ani poriadne nezačal. Máš teda plné právo pokladať ma za blázna.

Mrinaliní má dve možnosti: môže zavrhnúť svojho manžela ako blázna - ako ostatní - alebo byť "šialenou ženou šialeného" - ako kráľovná Gándharí v Mahábharate, čo nosením pásky cez oči zdieľala osud svojho slepeho manžela. Pokračujúc v metafore o bláznoch, píše:

Som posadnutý tromi vecami:

Za prvé, pevne verím, že moje úspechy, inteligencia, znalosti a vzdelanie, i materiálne statky, ktoré mi Boh doprial, patria v skutočnosti Jemu. Mám právo použiť pre seba iba toľko, koľko je absolútne nevyhnutné pre rodinu a iné oprávnené účely. Všetko ostatné treba vrátiť Bohu... Pol života som premrhal - veď i zviera nachádza uspokojenie v naplnení svojho žalúdka a žalúdkov svojich blízkych, a v starostlivosti o blaho rodiny. Uvedomujem si, že doteraz som žil ako zviera a zlodej. Moja myseľ je plná výčitiek, som znechutený zo seba samého. Nechcem s tým mať viac nič spoločné...

Čo mi teda odpovieš, pripojiš sa ku mne a budeš so mnou zdieľať môj ideál? Budeme žiť a obliekať sa ako prostí ľudia, kupovať, iba čo je potrebné, a zvyšok ponúkne Bohu. To je môj návrh. Naplní sa, keď dáš svoj súhlas, keď dokážeš podstúpiť túto obeť.

Jeho druhé bláznovstvo ho "posadlo len nedávno": bol pevne rozhodnutý dosiahnuť "priamu víziu Boha". Byť nábožensky založený pre väčšinu ľudí znamená zúčastňovať sa náboženských obradov, no s tým Aurobindo nechce mať nič spoločné:

Ak Boh existuje, potom musí jestvovať aj spôsob, ako Jeho existenciu zažiť, ako sa s Ním stretnúť zoči-voči. Nech je tá cesta akokoľvek ťažká, som rozhodnutý prejsť ju až do konca.

V tomto bode prezradil Mrinaliní, že začal s duchovným cvičením a pocítil výsledky. Ak by si želala, mohla by sa k nemu pripojiť i na tejto ceste. Nik nemá právo ju nútiť, no keď bude z vlastného rozhodnutia chcieť, prezradí jej viac.

A nakoniec tu bolo jeho tretie "bláznovstvo":

Ostatní vnímajú svoju vlasť ako kus neživej hmoty - pár polí, lesov, lúk, hôr a riek - no ja Ju vnímam ako Matku. Čo by robil syn, keby jeho matku napadol démon a začal jej sať krv? Vari by si pokojne sadol doma k obedu a bavil sa s manželkou a deťmi? Či by sa nevrhol matke na pomoc? Viem, že mám silu oslobodiť tento národ. Nie je to fyzická sila - nechystám sa bojovať mečom ani puškou - je to sila poznania. Tento môj pocit nie je nový - narodil som sa s ním a preniká ma až do morku kostí.

Už sa mu podarilo zapojiť stovky ľudí do hnutia a verí, že onedlho nasmeruje "ďalšie tisíce na rovnakú cestu". "Netvrdím, že sa to podarí za môjho života," no chvíľa slobody "určite príde".

Čo má teda robiť Mrinaliní? V súlade s indickou koncepciou jej píše, že manželka je silou, šaktí, svojho manžela. "Umenšiš [moju] silu nezáujmom, alebo ju znásobiš podporou a povzbudením?" Ak by dokázala to druhé, aj on by jej poskytol oporu, a vzájomné dávanie by jeho sily "nepodlomilo, ale znásobilo".

S odstupom toľkých rokov je dnes ťažké určiť, ako sa s "neobyčajnosťou" svojho manžela vyrovnávala Mrinaliní. Aurobindo ešte nebol známou osobnosťou a jeho súkromný život plynul takmer nepozorovane. Zachovalo sa málo dokladov a ústne podania si často odporujú. Mrinaliní určite nikdy nepochybovala o inteligencii a schopnostiach svojho manžela, no iste mala problém porozumieť jeho ambíciám a prioritám. Bola pripravená zaujať miesto poslušnej manželky, ktorá sa nechá viesť svojím mužom, no očakávala, že ich životný scenár bude aspoň zhruba zodpovedať vžitým konvenciám strednej triedy z konca devätnásteho storočia. A to jej bol Aurobindo stále menej schopný poskytnúť.

Čo sa týka Aurobinda, rozhodne sa považoval za "vymykajúceho sa z priemeru". Radikálne politické názory, literárne a básnické sklony, a v neposlednom rade aj osobité chápanie zmyslu života určite viedli k pocitu osobnej izolácie, ktorý nemohla zaplniť manželka ani nik iný. Aurobindo si postupne uvedomuje, že toto duševné vákuum dokáže zaplniť jedine "priama vízia Boha".

Aurobindovo štúdium pokračuje rozpracovaním nového komentára k Iša upanišáde s názvom "Karmajogín". Tým naznačuje smer interpretácie: karmajogín je ten, kto dosahuje cieľ jogy aktívnou činnosťou vo svete. Podľa Šankaru, keď dosiahneme poznanie, naša činnosť nevyhnutne skončí. Aurobindo nenachádza v Iša upanišáde nič, čo by takýto výklad oprávňovalo, ba naopak, jej úvodné verše očividne hlásajú opak. Problém nie je v činnosti samej, ale v túžbe po plodoch činnosti. "Činy konané s poznaním a bez túžby [po plodoch] nebránia duchovnému vyslobodeniu a nevedú k pripútanosti," uzatvára Aurobindo. Iša upanišáda mu poskytla komplexné riešenie problému činnosti. Najvyšším ľudským cieľom nepochybne je vymaniť sa z nevedomosti a túžob duchovným sebazpoznaním, no nemusíme preto zavrhnúť aktívny život a pozemský svet. Pre úplnosť treba podotknúť, že zmysel úvodných veršov Iša upanišády je dodnes predmetom diskusií. Celkovo je Aurobindova interpretácia presvedčivá a nastoľuje menej otázok a problémov než Šankarova, ktorá sa ich snaží vtesnať do svet popierajúcej koncepcie advaita védánty.

V nasledujúcich rokoch bude Aurobindo svoju interpretáciu upanišád ďalej rozvíjať - stane sa základným kameňom jeho pozitívnej, život a svet potvrdzujúcej duchovnosti. Iša upanišáda ho presvedčila, že dva veľké sny jeho života - duchovné sebazpoznanie a slobodná India - sa navzájom nevyklučujú. Bude teda pokračovať v práci, "pokojne a bez túžob, usilujúc sa životom a skutkami priblížiť Tomu, kto je Pánom nášho života a Vládcom všetkých skutkov".

Vo víre politiky

16. októbra 1905 vstúpilo do platnosti rozhodnutie britskej vlády o rozdelení Bengálska. Po celom Bengálsku a Assáme to bol deň smútku. Obchody zostali zatvorené, zástupy ľudí prechádzali bosé po uliciach a spievali národné piesne. Na návrh básnika Rabindranátha Thákura ľudia jeden druhému uväzovali okolo zápästí hodvábne nite rakhí na znak nezrušiteľného puta medzi rozdelenými časťami. V Kalkate zhromaždený dav slávnostne položil základný kameň "Siene federácie", ktorá mala stelesniť rovnakú myšlienku. Protesty dosiahli také rozmery, že guvernér východného Bengálska požiadal o výnimočné právomoci. Jednou z hlavných zbraní protestujúcich bol bojkot britských výrobkov. Vidiac, že zmenená situácia vytvorila podmienky pre otvorenú politickú aktivitu, Aurobindo

rezignuje na svoj post v Barode a v marci 1906 odchádza do Bengálska. Čoskoro si získava povest' najradikálnejšieho medzi radikálmi. Dostáva priestor v novom kalkatskom denníku Bande Mataram. Umiernení lídri už dávnejšie disponovali svojimi novinami; založenie Bande Mataram bolo odpoveďou novej generácie radikálnych politikov na ich informačný monopol. Aj umiernení, aj radikáli sa usilovali zlepšiť údel Indie. Podľa umiernených India nebola pripravená na samostatnosť, a aby sa pripravila, musí podstúpiť dlhú sériu reforiem. Radikáli videli problém presne opačne, a za všetkých odpovedá Aurobindo v Bande Mataram:⁴

Politická sloboda je životodarnou miazgou národa; pokúšať sa o sociálnu reformu, školskú reformu, rozvoj priemyslu a mravné obrodienie národa bez toho, aby sme v prvom rade a nadovšetko usilovali o politickú slobodu, je vrcholom nevedomosti a márnosti...

Nevyhnutným predpokladom národného obrodienia je slobodný návyk zdravo a slobodne myslieť i konať, a ten je nezlučiteľný so stavom vynútenej poroby...

Stupňujúci sa tlak radikálnych novín vyburcoval vládu k protiakkcii. V júni 1907 dostávajú tri kalkatské redakcie - Bande Mataram, Sandhja a Jugantár - oficiálnu výstrahu, že ak "nepribrzdia", pôjdu pred súd. Už v prvej polovici roka boli viacerí šéfredaktori radikálnych denníkov v Pandžábe a Bombaji odsúdení na rok i viac tvrdého väzenia. Ich partnerom v Bengálsku teraz hrozilo to isté, no žiaden z denníkov nezmiernil tón. Prvého júla polícia obsadila redakciu Jugantáru a odniesla si haldy dokumentov. O tri dni neskôr zatkla jedného z redaktorov a súd mu vymeral rok väzenia. Na prelome júla a augusta sa obdobný scenár zopakoval v redakcii Bande Mataram; 16. augusta bola redakcia vyrozumená, že na Aurobinda je vydaný zatykač. Po porade s právnikom sa Aurobindo dostavil na políciu, kde bol oficiálne vzatý do väzby a vzápätí prepustený na kauciu. Až do tejto chvíle sa Aurobindo úspešne vyhýbal publicite: rečnícke pódia patrili trojici Lál Ládžpat Ráj, Bál Gangadhar Tilak a Bipin Čandra Pal. Rečnícke trio "Lál-Bál-Pal", ako ho vtedy nazývali, bolo známe po celej Indii, a každý z nich reprezentoval radikálov jednej provincie: "Lál" Pandžáb, "Bál" Maharáštru, "Pal" Bengálsko. Aurobindo stál v pozadí ako spolutvorca globálnej stratégie. No súdny proces na neho upriamil pozornosť, a keď sa 18. augusta ráno prebudil, prebudil sa v "žiare reflektorov" ako národný hrdina. V takej atmosfére nie je nič nezvyklé, ak o ňom oslavne referujú jeho stúpenci. Čo prekvapuje, sú pozitívne hodnotenia

4 Sri Aurobindo: Bande Mataram (politické články a úvodníky z rokov 1906-1908, zväzky 6-7 súborného diela).

od oponentov. Napríklad denník Madras Standard, ktorý Aurobindo na stránkach Bande Mataram neraz kritizoval, priniesol túto správu:

Mimo Bengálska mnohí ešte nepočuli o Aurobindovi Ghóšovi... no všetky anglické i anglo-indické noviny - pokiaľ je nám známe - už verejne uznali mimoriadnu literárnu úroveň a myšlienkovú originalitu úvodníkov Bande Mataram, hoci ich zväčša pripisovali Bipin Čandra Palovi, nevediac presne, kto je mozgom a hybnou silou týchto novín. V telegrame, ktorý prinášame na inom mieste, náš kalkatský spravodajca hovorí o Aurobindovi Ghóšovi takto: "Nemám tú česť poznať pána Ghóša osobne, no všetky zdroje sa zhodujú v tom, že je absolútne úprimným a čestným človekom. O jeho literárnych a organizačných schopnostiach niet pochyb. Nech už sa dopustil hocakej nerozvážnosti, jeho osobná integrita a bezúhonnosť je potvrdzovaná zo všetkých strán." ...

Aurobindo Ghóš je človek najvyššej kultúrnej úrovne... A čo viac, je mužom nezdolnej odvahy a mimoriadnej zanietosti, známy nesebeckosťou a verejným zápalom... V histórii indických súdnych procesov proti novinám sme sa ešte nestretli s osobnosťou, ktorá by tak vynikala schopnosťami a silou charakteru.

Všetci vrátane Aurobinda na základe predchádzajúcich procesov očakávali, že bude odsúdený a uväznený. Básnik Rabindranáth Thákur na neho skladá oslavnú ódu - tak akosi na rozlúčku do väzenia. No Aurobindo sa nehodlá dať zavrieť bez boja, a nakoniec je nečakane zbavený obvinenia (pre nedostatok dôkazov). Podstatnou mierou sa o to pričínil jeho kolega Bipin Čandra Pal, ktorý odmietol vypovedať a uprednostnil šesť mesiacov tvrdého väzenia za "pohrdanie súdom", než aby Britom umožnil zlikvidovať Bande Mataram. Dobová anekdota uvádza, že keď sa Aurobindo po nečakanom oslobodení zišiel s priateľmi, Rabindranáth zahral prekvapeného: "Čože? Vy ste nás takto podviedol?" Aurobindo mu oplatil: "Však sa čoskoro dočkáte!" Jeho tušenie neklamalo - vláda bola rozhodnutá vysporiadať sa s nimi, a bolo len otázkou času, kedy znova udrie.

Tesne pred verejným vystúpením 23. augusta 1907, ktoré si vyžiadali Aurobindovi študenti v predtuche jeho blízkeho uväznenia. Študenti usporiadali verejný míting na jeho podporu, a Aurobindo si prvýkrát v živote zvyká na početné obecnstvo, garlandy kvetov a ceremónie, ktoré v Indii patria k životu verejnej osobnosti.

Palovo uväznenie donútilo Aurobinda prevziať rolu verejného vodcu bengálskych radikálov. Od tej chvíle už niet pochyb, kto určuje politickú stratégiu v Bengálsku a riadi Bande Mataram. Udalosti sa valia závratným tempom - jednou z kľúčových je rozštiepenie Indického národného kongresu na sneme v Surat v decembri 1907. Miesto vybrali "umiernení" v presvedčení, že im zabezpečí väčšinu v počte delegátov. Posmelení britskou vládou, rozhodli sa presadiť zmeny v stanovách, ktoré by im zaručili mocenský monopol na dlhé roky dopredu. Zároveň chceli presadiť lojalitu britskému impériu ako povinnosť každého člena kongresu. Také niečo bolo pre radikálov neprijateľné. "Umiernení" návrhy svojich rezolúcií do poslednej chvíle tajili, a radikálov tak dvojnásob rozhorčili: ich obsahom i utajovaním. Keď sa na druhý deň rokovania predsedajúci pokúsil

Tilakovi zabrániť vo vystúpení, hoci prejav vopred nahlásil, vypukla v rokovacej sieni búrka, ktorá znamenala definitívny rozkol. Radikáli stáli pred ťažkou dilemou - Lál Ládžpat Ráj im tlmočí hrozbu britskej vlády, že ak sa nepodriadia, "rozdrví ich všetkými prostriedkami". Tilak sa obáva, že ešte nie sú dosť silní, aby odolali takej represii. Aurobindo si myslí že sú, minimálne v Bengálsku a Maharáštře. A keby aj nie, represia podľa neho zmení postoje ľudí - definitívne ich odvráti od Britov a upriami na ideál nezávislosti. V krátkodobom horizonte dal vývoj udalostí za pravdu Tilakovi: keď bezprecedentný mocenský úder dopadol, zmietol z politickej scény všetkých významnejších lídrov, Tilaka a Aurobinda nevynímajúc, a paralyzoval radikálne hnutie na celú dekádu. V dlhodobom horizonte sa však potvrdil Aurobindov odhad: verejná mienka sa obrátila proti Britom a pozíciu si udržiavali len výnimočným zákonodarstvom, ktorého zavedenie uľahčila prvá svetová vojna. Keď po jej skončení, v atmosfére celosvetového uvoľnenia, britská vláda rozhodla, že výnimočné zákony musia v Indii pokračovať, rozpútal sa uragán verejných protestov. Umierneným v tejto situácii bezprostredne hrozila strata kontroly nad Indickým národným kongresom, no podarilo sa im do jeho čela presadiť M. K. Gándhího, ktorý bol v tomto období ešte britským lojalistom a hlavným cieľom jeho verejných kampaní bolo zlepšiť sociálne postavenie chudobných Indov. Počas nasledujúcej dekády si však Gándhí postupne uvedomuje, že India sa nedokáže obrodíť, ak sa nevymaní spod britského vplyvu. Keď v roku 1927 Briti ustanovili komisiu, ktorá mala navrhnúť pre Indiu ústavné reformy, ale nevymenovali do nej ani jediného Indu, Gándhí dal odhlasovať rezolúciu vyzývajúcu na jej bojkot. Nasledujúci rok požiadavku zvýšil: ak Briti do roka neudelia Indii status domínia, vyhlási celonárodnú kampaň občianskej neposlušnosti, ktorej cieľom bude úplná nezávislosť Indie. Briti jeho požiadavku ignorovali, a tak 31. 12. 1929 Indický národný kongres schválil rezolúciu o nezávislosti Indie. Napriek tomu, že jej praktické naplnenie si vyžiadalo ešte mnoho rokov, základný kameň budúcej nezávislej Indie bol položený.

Pokračovanie tohto materiálu možno nájsť v článku [Šrí Aurobindova integrálna joga a mapa nadvedomia](#).

Aurobindo s oslobodzujúcim rozsudkom v ruke - fotografia z titulnej stránky Bande Mataram 29. septembra 1907. Hoci bola nakoniec prvá vlna hnutia za slobodu Indie mocensky potlačená, štvorici jeho lídrov patrí zásluha, že osobným príkladom a povzbudzovaním vypestovali v širokých masách vôľu k odporu. Pripravili tým základ, na ktorom budú stavať neskoršie kampane občianskej neposlušnosti v dvadsiatych a tridsiatych rokoch.